

RP 196/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken ändras.

Genom de föreslagna bestämmelserna genomförs och kompletteras Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 om kritiska råmaterial.

Genom den föreslagna lagen införs bestämmelser om en nationell kontaktpunkt för projekt för kritiska råmaterial och dess rätt att få uppgifter samt om uppföljning och förlängning av tidsfrister för strategiska projekt. Till lagen fogas dessutom bestämmelser om prioriteringsstatus för strategiska projekt som avses i förordningen om kritiska råmaterial vid tillståndsförfaranden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen samt om den sökandes skyldighet att lämna in ansökan och beslut om erkännande som strategiskt projekt för kännedom till kontaktpunktens myndighet.

Propositionen hänför sig till den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 24 februari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll.....	4
3 Nuläge och bedömning av nuläget	7
4 Förslagen och deras konsekvenser	11
4.1 De viktigaste förslagen	11
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	12
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	12
4.2.2 Samhälleliga konsekvenser.....	14
4.2.3 Miljökonsekvenser.....	15
5 Alternativa handlingsvägar.....	15
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	15
6 Remissvar	16
7 Specialmotivering.....	19
7.1 Lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken.....	19
8 Ikraftträdande	22
9 Verkställighet och uppföljning.....	23
10 Förhållande till andra propositioner	23
10.1 Förhållande till budgetpropositionen.....	23
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	23
LAGFÖRSLAG.....	28
Lag om ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken.....	28

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Genom de föreslagna bestämmelserna genomförs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020 (nedan *förordningen om kritiska råmaterial*).

Genom bestämmelserna kompletteras förordningen om kritiska råmaterial. Bestämmelserna tillämpas parallellt med förordningen.

1.2 Beredning

Beredningen av EU-rättsakten

Europeiska kommissionen lade den 16 mars 2023 fram ett förslag till en förordning om kritiska råmaterial¹ samt ett tillhörande meddelande².

En U-skrivelse om förslaget till förordning (U 7/2023 rd) lämnades den 17 november 2023. Statsrådet ansåg att åtgärderna för att diversifiera produktionskedjorna för kritiska råmaterial (i U-skrivelsen ”råvaror av avgörande betydelse”, övers. anm.) och för att minska kritiska beroenden är nödvändiga.

En partiell lösning på självförsörjning och tillgången till kritiska råmaterial var enligt statsrådet det att tillståndsprocessen påskyndas. Statsrådet identifierade betydelsen av smidiga tillståndsprocesser som en del av en attraktiv investeringsmiljö. Statsrådet ansåg med tanke på verksamhetsmiljön att det är viktigt att säkerställa att tillståndsprocesserna och deras längder är förutsägbara. Statsrådet ansåg att tydliga, högklassiga och i fråga om längden rimliga administrativa förfaranden är en väsentlig faktor vid främjandet av den gröna omställningen. Statsrådet betonade behovet av att beakta nationella särdrag på ett ändamålsenligt sätt genom att ge medlemsstaten tillräckligt spelrum för utveckling och påskyndande av tillståndsprocesserna.

Statsrådet ansåg också att de maximala tidsfrister som fastställs för tillståndsprocessen och förlängningar av tidsfrister som beviljas av myndigheter ska stå i proportion till den tid som myndigheterna behöver för att noggrant kunna behandla ärendet.

Miljöutskottet, kulturutskottet, ekonomiutskottet och stora utskottet yttrade sig om skrivelsen och delade statsrådets ståndpunkt men hade vissa anmärkningar.

En inofficiell överenskommelse om förslaget till förordning nåddes vid trepartsförhandlingar den 13 november 2023. Europaparlamentet och rådet undertecknade förordningen den 11 april

¹ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 and (EU) 2019/1020 [EUR-Lex - 52023PC0160 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

² [European Critical Raw Materials Act \(europa.eu\)](#)

2024. Förordningen delgavs medlemsstaterna och offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 3 maj 2024. Förordningen trädde i kraft den 23 maj 2024.

Den slutliga förordningen överensstämmer som helhet betraktad med Finlands ståndpunkt i U-skrivelsen.

Beredningen av regeringspropositionen

Regeringspropositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet. Beredningen har skett i samarbete med arbets- och näringsministeriet.

Beredningen har gjorts som en del av miljöministeriets pågående projekt för tjänster från ett enda serviceställe. Projektet fokuserar på det enda serviceställe för miljöuppgifter som skapas när det nya Tillstånds- och tillsynsverket inrättas i samband med den pågående reformen av statens regionförvaltning och på beredningen av de ändringar i lagstiftningen som behövs för att genomföra det tillståndsförfarande som främjar samservicemodellen enligt regeringsprogrammet (VN/21409/2023). Genom de skrivningar i regeringsprogrammet som genomförs inom projektet för tjänster från ett enda serviceställe strävar man exempelvis efter att göra processen för investeringstillstånd smidigare och mera förutsägbar, främja myndighetssamarbete och att en enda myndighet ansvarar för att tillståndsprocessen framskrider och för samordningen av den samt för behövliga utredningar. Inom projektet genomförs också förordningen om kritiska råmaterial samt uppgifter för kontaktpunktmyndigheter i den nya strukturen för regionförvaltningen som också vissa andra EU-rättsakter förutsätter. Avsikten är att myndigheterna i den reviderade strukturen för statens regionförvaltning inleder sin verksamhet vid ingången av 2026. Eftersom förordningen om kritiska råmaterial förutsätter åtgärder redan tidigare än detta, har det här förslaget till proposition beretts separat.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss i tjänsten utlåtande.fi mellan den 20 juni och den 12 augusti 2024.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i statsrådets tjänst för projekttinformation på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt>, med identifieringskoden YM022:00/2024.

2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll

Syftet med paketet om kritiska råmaterial som består av ett förslag till förordning och kommissionens meddelande är att stärka värdekedjorna för råmaterial i Europa, diversifiera importen för att minska strategiska beroenden, förbättra uppföljning som gäller kritiska råmaterial och minska leveransriskerna i anknytning till dem samt säkerställa fri rörlighet för dessa råmaterial på den inre marknaden och hög miljöskyddsnivå genom att främja cirkulär ekonomi och ansvarstagande. Enligt målsättningen i förordningen ska 10 procent av EU:s årliga förbrukning av kritiska råmaterial härstamma från utvinning i EU, 40 procent av EU:s årliga förbrukning ska härstamma från förädling i EU och minst 25 procent av EU:s årliga förbrukning ska härstamma från återvinning i EU.

Förordningen är direkt tillämplig lagstiftning i medlemsstaterna. Den innehåller dock vissa bestämmelser som förutsätter nationell reglering för att kunna genomföras effektivt. Förordningen ger också medlemsstaterna prövningsrätt bland annat beträffande huruvida medlemsstaten möjliggör en förlängning av de tidsfrister för tillståndsprocesser för strategiska projekt som fastställs i förordningen för kritiska råmaterial. Det som i förordningen om kritiska råmaterial benämns tillståndsprocess motsvaras i Finlands nationella lagstiftning av tillståndsförfarande.

I förordningen definieras kritiska och strategiska råmaterial.

En förteckning över kritiska råmaterial finns i avsnitt 1 i bilaga II i förordningen och strategiska råmaterial i avsnitt 1 i bilaga I. Enligt ingressen till förordningen finns det ett antal råmaterial, som inte är energi- eller jordbruksråvaror, vilka anses kritiska på grund av sin stora ekonomiska betydelse och utsatthet för höga försörjningsrisker, ofta på grund av att försörjningen är starkt koncentrerad till några få tredjeländer. Förteckningen över strategiska råmaterial bör omfatta råmaterial av hög strategisk betydelse för den inre marknadens funktion, med beaktande av deras användning i sådan strategisk teknik som ligger till grund för den gröna och den digitala omställningen eller för försvars- eller flyg- och rymdtillämpningar, som kännetecknas av ett potentiellt betydande gap mellan global tillgång och förväntad efterfrågan och för vilka en produktionsökning är förhållandevis svår, exempelvis på grund av lång ledtid för nya projekt som leder till ökad försörjningskapacitet. Förteckningen över kritiska råmaterial bör innehålla alla strategiska råmaterial liksom alla andra råmaterial av stor betydelse för unionens ekonomi överlag och för vilka det finns en allvarlig risk för försörjningsstörningar som sannolikt kommer att snedvrída konkurrensen och fragmentera den inre marknaden.

Närmare bestämmelser om uppdatering av förteckningen över strategiska råmaterial finns i artikel 3 i förordningen. Närmare bestämmelser om uppdatering av förteckningen över kritiska råmaterial finns i artikel 4 i förordningen. I förordningen ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för att uppdatera förteckningarna i fråga.

I artikel 9 i förordningen föreskrivs det om medlemsstaternas skyldighet att utse en kontaktpunktmyndighet som fungerar som gemensam kontaktpunkt för projektet och som ansvarar för samordningen av tillståndsprocessen för alla projekt som gäller kritiska råmaterial. Den gemensamma kontaktpunkten ska utses i medlemsstaten 9 månader efter det att förordningen har trätt i kraft. I tillståndsprocessen är myndigheten i fråga den enda kontaktpunkten för projektägare. Projektägare ska ha möjlighet att kontakta den relevanta administrativa enheten inom den gemensamma kontaktpunkten. Projektägare ska ha rätt att lämna in handlingar som är relevanta för tillståndsprocessen i elektronisk form och krav på upprepade utredningar och andra dokument ska undvikas.

Den gemensamma kontaktpunkten ansvarar för tillhandahållande av den information om administrativa processer som avses i artikel 18 i förordningen. Den gemensamma kontaktpunkten ska hjälpa projektägaren att förstå administrativa frågor av relevans för tillståndsprocessen.

I förordningen ingår särskilda bestämmelser om projekt som betecknas som strategiska. Projektägare ska lämna in en ansökan om erkännande av strategiskt projekt till kommissionen. Kommissionen beslutar om beviljande av status som strategiskt projekt.

Kriterierna för erkännande av strategiska projekt finns i artikel 6 i förordningen. För att kommissionen ska erkänna projektet som ett strategiskt projekt ska projektet bland annat på ett meningsfullt sätt bidra till att trygga unionens försörjning av strategiska råmaterial. Dessutom ska det bland annat vara tekniskt genomförbart inom en rimlig tidsram, projektets förväntade produktionsvolym ska kunna uppskattas med tillräcklig tillförlitlighet och det ska genomföras på ett hållbart sätt.

I förordningen föreskrivs också om inrättande av en europeisk nämnd för kritiska råmaterial. Nämnden avger bland annat ett yttrande till kommissionen om ansökan om erkännande av strategiskt projekt. Nämnden består av företrädare för medlemsstaterna och kommissionen.

Om den medlemsstat vars territorium berörs av ett föreslaget projekt framställer en invändning ska projektet inte kunna få status som strategiskt projekt. Den berörda medlemsstaten ska motivera sin invändning under de diskussioner i nämnden som avses i artikel 7.6 i förordningen.

Kommissionen kan under vissa villkor återkalla erkännandet av ett strategiskt projekt. Projekt som inte längre erkänns som strategiska projekt ska förlora alla rättigheter som är förenade med den statusen. I de fall där kriterierna för statusen av ett strategiskt projekt inte längre uppfylls på grund av en uppdatering av förteckningen över strategiska råmaterial, får projektet behålla sin status som strategiskt projekt i tre år från dagen för den uppdateringen.

I förordningen föreskrivs om tidsfrister för strategiska projekts tillståndsprocesser samt om möjligheten att förlänga tidsfristerna under vissa villkor. Tillståndsprocessen för strategiska projekt får enligt förordningen inte överstiga 27 månader för projekt som omfattar utvinning (gruvprojekt) och inte överstiga 15 månader för strategiska projekt som endast omfattar förädling eller materialåtervinning.

Senast en månad efter den dag för bekräftelse av att tillståndsansökan är fullständig som avses i artikel 11.6 i förordningen ska den berörda gemensamma kontaktpunkten utarbeta en utförlig tidsplan för tillståndsprocessen, i nära samarbete med projektägaren och andra berörda behöriga myndigheter.

Förordningen gör det möjligt att förlänga tidsfristen för tillståndsprocessen för strategiska projekt under vissa villkor. I undantagsfall, om det krävs på grund av det föreslagna projektets karaktär, komplexitet, plats eller storlek, får medlemsstaterna efter en bedömning av varje enskilt fall, förlänga tidsfristerna. En medlemsstat kan förlänga tidsfristen för ett projekt som omfattar utvinning med högst sex månader. Om projektet endast omfattar förädling eller materialåtervinning kan medlemsstaten förlänga tidsfristen med högst tre månader. Den gemensamma kontaktpunkten enligt förordningen ska informera projektägaren om skälen till förlängningen och om datumet för tidsfristen för det beslutet.

Om projektet varit föremål för tillståndsprocessen redan innan det erkänns som strategiskt projekt får tillståndsprocessen inte överstiga 24 månader för strategiska projekt som omfattar utvinning och 12 månader för projekt som endast omfattar förädling eller materialåtervinning.

Enligt artikel 2.18 i förordningen omfattar tillståndsprocessen alla relevanta tillstånd för att bygga och driva ett projekt för kritiska råmaterial, däribland bygglov, kemikalietillstånd och tillstånd för nätanslutning samt miljöbedömningar och miljötillstånd där sådana krävs. Enligt förordningen börjar tidsfristen löpa från bekräftelsen från den gemensamma kontaktpunkten på att ansökan är fullständig till meddelandet om det övergripande beslutet om utfallet av förfarandet från den gemensamma kontaktpunkten. När det gäller förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (*MKB-förfarande*) föreskrivs det i förordningen separata tidsfrister för de olika skedena i MBK-förfarandet.

Enligt förordningen ska strategiska projekt i unionen tilldelas statusen högsta möjliga nationella betydelse, om det finns en sådan status i nationell rätt, och dessa projekt ska behandlas i enlighet därmed i tillståndsprocesserna. Strategiska projekt kan enligt förordningen också anses vara projekt som överskuggar allt allmänintresse enligt vad som avses i artikel 6(4) och 16(1) i habitatdirektivet och artikel 9(1)(a) i fågeldirektivet samt artikel 4(7) i vattenramdirektivet, om alla villkor som fastställts i direktiven i fråga uppfylls.

Dessutom föreskrivs det i direktivet om förenhetligande eller sammanslagning av miljökonsekvensbedömningar för strategiska projekt.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

Projekt för kritiska råmaterial

I projekt som avses i förordningen om kritiska råmaterial kan det vara fråga om utvinning, förädling eller materialåtervinning av kritiska eller strategiska råmaterial. Förutom nya projekt kan det också vara fråga om en betydande utvidgning eller ändrad användning av en befintlig anläggning.

Projekt där det är fråga om utvinning av kritiska råmaterial är i praktiken alltid gruvprojekt. För att anlägga en gruva och bedriva gruvdrift krävs ett gruvtillstånd enligt gruvlagen (621/2011). För anläggandet av en gruva och gruvdrift krävs dessutom ett gruvssäkerhetstillstånd enligt gruvlagen. Gruvdriften förutsätter också miljötillstånd enligt miljöskyddslagen (527/2014). Ofta behöver gruvprojekt också vattentillstånd enligt vattenlagen (587/2011) och tillstånd enligt lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, nedan *kemikaliesäkerhetslagen*). Av gruvprojekt som kan medföra betydande skadliga miljökonsekvenser förutsätts också en miljökonsekvensbedömning enligt lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017, nedan *MKB-lagen*). I projekten ska också regleringen i naturvårdslagen (9/2023) beaktas och den kan förutsätta undantag enligt naturvårdslagen.

På Geologiska forskningscentralen GTK:s webbplats har man samlat tematiska kartor i pdf-format över mineralfyndigheter, gruvor samt anläggningar för bearbetning av mineraler och metaller i Finland.³ År 2023 finns det 43 gruvor i drift. Dessutom håller verksamheten i tre metallmalmsgruvor på att återupptas. Av de gruvor som är i drift är 9 metallmalmsgruvor, 26 industrimineralgruvor och 8 utvinners industristen. I några av dessa utvinns kritiska råmaterial.

På en av kartorna beskrivs de gruvprojekt som pågick 2024 och i vilka bolaget aktivt strävar till att inleda gruvdrift och vars planering är så långt gången att kontaktmyndigheten har kungjort programmet för miljökonsekvensbedömningen.⁴ Sammanlagt ett tiotal metallmalmsgruvor och 3 industrimineralgruvor är i planeringsskedet. I åtminstone hälften av dem är det fråga om utvinning av kritiska och strategiska råmaterial.

På en av kartorna⁵ beskrivs batterimineralförekomster i Finland, förekomsternas omfattning och de gruvor, gruvprojekt och avancerade malmletningsprojekt som berör letningen och utvinningen av dem. Vid batterimineralförekomster är det fråga om förekomst av kritiska råmaterial och förutom vanadin är det också fråga om strategiska råmaterial.

De geologiska forskningscentralerna i Europa har sammanställt en karta med förekomster av kritiska råmaterial i Europa som för närvarande är kända.⁶ På kartorna presenteras endast medelstora eller större förekomster. Enligt Geologiska forskningscentralen GTK finns det för Finlands del på den karta som beskriver förekomster i markområdena 67 olika mineralförekomster. Kritiska råvaror som finns är antimon, arsenik, beryllium, grafit, kobolt, koppar, litium, mangan, niob, nickel, fosfat, platinametaller, sällsynta jordartsmetaller, skandium, titan och vanadin. Av dessa produceras för närvarande kobolt, koppar, nickel, fosfat, platinametaller samt därtill fältspat i Finland. I havsområdena i Finska viken och Bottniska

³ [Gruv- och förekomstkartor | GTK](#)

⁴ [Gruvprojekt_2024.cdr \(gtk.fi\)](#)

⁵ [Batterimineralförekomster-07082023.pdf \(gtk.fi\)](#)

⁶ [Deliverables | GSEU \(geologicalservice.eu\)](#)

viken finns ett flertal manganförekomster, men de utnyttjas för närvarande inte. Enligt Geologiska forskningscentralen är dessa järn- och mangansediment och de innehåller också fosfat och sällsynta jordmetaller i höga koncentrationer.

Strategisk status enligt förordningen kan också ges ett projekt för förädling av råmaterial. I förordningen avses med förädling alla fysiska, kemiska och biologiska processer som ingår i omvandlingen av ett råmaterial från malm, mineral, växtprodukter eller avfall till rena metaller, legeringar eller andra ekonomiskt användbara former, bland annat anrikning, separation, smältning och raffinering. Förädling som avses i förordningen omfattar dock inte metallbearbetning och vidare omvandling till intermediära produkter och slutprodukter. Förädlingsprojekt kräver vanligtvis till exempel tillstånd enligt kemikaliesäkerhetslagen, miljötillstånd och ofta också tillstånd enligt vattenlagen.

I förordningen avses med materialåtervinning sådan materialåtervinning som avses i artikel 3.17 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet), det vill säga varje form av återvinningsförfarande genom vilket avfallsmaterial upparbetas till produkter, material eller ämnen, antingen för det ursprungliga ändamålet eller för andra ändamål.

Vid materialåtervinning av kritiska råmaterial kan sekundära resurser såsom utvinningsavfallsanläggningar och avfallsplatser ha potential för återvinning. Kritiska råmaterial kan exempelvis finnas i utvinningsavfall. Andra sekundära resurser som har identifierats som potentiella källor för råmaterial är exempelvis batterier, avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter, uttjänta fordon samt kasserade produkter från försvarsindustrin, industrin inom förnybar energi samt kemikalie- och gödselindustrin.⁷

Återvinningsprojektens karaktär varierar utifrån den sekundära resursen och de använda metoderna. Bedrivandet av verksamheten kan beroende på projektet och de metoder som används förutsätta exempelvis tillstånd enligt kemikaliesäkerhetslagen, miljötillstånd eller tillstånd enligt vattenlagen.

Gemensam kontaktpunkt och behöriga myndigheter

Förordningen om kritiska råmaterial förpliktar medlemsstaterna att senast den 24 februari 2025 utse en nationell behörig myndighet som är den gemensamma kontaktpunkt som avses i förordningen.

I den nationella lagstiftningen föreskrivs det inte om förfaranden genom vilka skötseln av tillståndsförfaranden som gäller projekt för kritiska råmaterial eller samordningen av tillståndsförfarandena är centrerade till en myndighet.

I lagen om tillståndsförfaranden och vissa andra administrativa förfaranden i samband med produktionsanläggningar för förnybar energi (1145/2020) föreskrivs om en motsvarande kontaktpunktmyndighet som sörjer för den i lag föreskrivna rådgivningen till den sökande som ges via den elektroniska kontaktpunkten samt för den förfarandemässiga rådgivningen i anslutning till tillståndsförfaranden och andra administrativa förfaranden. Kontaktpunktmyndigheten enligt den lagen är Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten.

⁷ [Report on critical raw materials and the circular economy | EU publications](#)

Miljöministeriet inledde hösten 2024 ett projekt för tjänster från ett enda serviceställe i enlighet med Petteri Orpos regeringsprogram.⁸ Enligt regeringsprogrammet ska behandlingen av miljötillstånd (tillstånds-, tillsyns- och styrningsuppgifter) samlas juridiskt till en riksomfattande helhet. Det nya Tillstånds- och tillsynsverket som inrättas i samband med projektet ska i fortsättningen fungera också som kontaktpunktmyndighet för projekt för kritiska råmaterial och svara för de uppgifter som föreskrivs den gemensamma kontaktpunkten i förordningen om kritiska råmaterial. Avsikten är att de bestämmelser som bereds inom projektet ska träda i kraft den 1 januari 2026, då också verksamheten vid det riksomfattande Tillstånds- och tillsynsverket inleds.

Förordningen om kritiska råmaterial förutsätter ändå att den gemensamma kontaktpunkten utses redan den 24 februari 2025. För att utse en nationell behörig myndighet förutsätts det således ändringar i den gällande lagstiftningen.

Tidsfrister för tillståndsprocessen för strategiska projekt

I förordningen föreskrivs det om särskilda tidsfrister för tillståndsprocesser för de projekt för kritiska råmaterial som erkänts som strategiska projekt. För tillståndsprocesser som gäller projekt för kritiska råmaterial har inga särskilda tidsfrister föreskrivits nationellt. Förordningen förutsätter inte att nationella tidsfrister föreskrivs separat, utan dessa tidsfrister är direkt förpliktande i medlemsstaterna. För att försäkra sig om att tidsfristerna för tillståndsprocesserna iakttas behöver det dock nationellt föreskrivas om uppföljningen av tidsfristerna. Enligt förordningen ska den gemensamma kontaktpunkten tillsammans med den behöriga myndigheten senast en månad efter den dag det bekräftats att ansökan är fullständig utarbeta en utförlig tidsplan för tillståndsprocessen. Det är inte nödvändigt att på nationell nivå föreskriva om iakttagande av tidsfristerna vid de behöriga myndigheterna.

Förordningen gör det möjligt att förlänga tidsfristen under vissa villkor. Om man vill göra det möjligt att nationellt förlänga tidsfristerna, ska det föreskrivas särskilt om beslutet om förlängning och om den behöriga myndigheten för beslutet.

Liksom i andra projekt för kritiska råmaterial kan det också i strategiska projekt vara fråga om utvinning, förädling eller materialåtervinning av strategiska råmaterial. De tidsfrister för tillståndsprocesserna som fastställs i förordningen är betydligt kortare än den nuvarande genomsnittliga behandlingstiden för olika tillståndsförfaranden vid motsvarande projekt. Behandlingstiderna varierar dock avsevärt mellan projekten beroende på deras karaktär och omfattning. I enlighet med förordningen avses med tillståndsprocessen hela processen med alla relevanta tillstånd för att bygga och driva ett projekt för kritiska råmaterial, däribland bygglov, kemikalietillstånd och tillstånd för nätanslutning samt miljöbedömningar och miljötillstånd där sådana krävs.

I regionförvaltningsverkens bokslut beskrivs de genomsnittliga behandlingstiderna för tillståndsärenden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen. År 2023 var den genomsnittliga behandlingstiden för tillståndsärenden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen 11,6 månader. Behandlingstiden för gruvtillstånd från Säkerhets- och kemikalieverket har uppgetts vara 180 dagar. Den omfattar miljökonsekvensbeskrivningen (*MKB-beskrivning*). I Säkerhets- och kemikalieverkets verksamhetsberättelse från 2023 konstateras ändå att målen för behandlingstiden överskridits bland annat på grund av det stora antalet anhängiga ärenden. Projekt för kritiska råmaterial kan beroende på typ av projekt eller projektets omfattning behöva

⁸ [Lagstiftningsprojekt om tjänster från ett enda serviceställe - Miljöministeriet](#)

tillstånd enligt miljöskyddslagen, vattenlagen, bygglagen, gruvlagen och kemikaliesäkerhetslagen, eller något av tillstånden i fråga. Dessutom förutsätter projekten i fråga ofta ett MKB-förfarande. Tiden för hela tillståndsprocessen som avses i förordningen är således betydligt längre än ett enskilt tillståndsförfarande. Bygglov beviljas av kommunens byggnadstillsynsmyndighet och behandlingstiden för ansökan om bygglov varierar beroende på kommun från veckor till månader.

Prioritetsstatus för strategiska projekt

Enligt förordningen ska strategiska projekt i unionen också tilldelas statusen högsta möjliga nationella betydelse, om det finns en sådan status i nationell rätt, och dessa projekt ska behandlas i enlighet därmed i tillståndsprocesserna. Finland har gällande lagstiftning om temporärt företräde för vissa projekt som gäller grön omställning vid tillståndsbehandling i regionförvaltningsverken 2023–2026 och vid förvaltningsdomstolarna 2023–2028 (RP 128/2022). I lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken (898/2009), vattenlagen, miljöskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen (132/1999) gjordes temporära ändringar i fråga om vissa projekt som gäller grön omställning och vissa planer. Regleringen gäller behandlingen av tillstånd vid regionförvaltningsverken och behandlingen av besvärärenden i förvaltningsdomstolarna. I och med lagstiftningen kan tillståndsansökningar som gäller vissa investeringar som stöder grön omställning och som tillämpar principen om att inte orsaka betydande skada (DNSH-principen) få förfarandemässigt företräde hos tillståndsmyndigheten 2023–2026 och överklaganden som gäller projekten i fråga kan behandlas skyndsamt i förvaltningsdomstolarna 2023–2028.

Eftersom det finns nationella bestämmelser om prioriteringsförfarande och skyndsamt behandling av ändringssökande för vissa projekt behöver prioriteringsstatus och skyndsamt behandling i enlighet med förordningen ges även strategiska projekt.

En del av de strategiska projekten kan redan inom ramen för den gällande nationella lagstiftningen ges företräde i tillståndsförfarandet med stöd av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken. Sådana projekt kan vara projekt som gäller batterifabriker och projekt som gäller tillverkning, tillvaratagande och återanvändning av batterimaterial. När det gäller strategiska projekt kan det ändå vara fråga också om andra projekt än sådana som omfattar batterimaterial. För att alla strategiska projekt ska få samma prioriteringsstatus förutsätter detta ändringar i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken.

Förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (MKB)

På nationell nivå finns bestämmelser om MKB-förfarandet i MKB-lagen. I bilaga 1 till MKB-lagen anges vilka projekt och ändringar av projekt som ska bedömas i förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. På en stor del av projekten som erkänns som strategiska projekt tillämpas förfarandet vid miljökonsekvensbedömning sannolikt med stöd av bilaga 1. Bedömningsförfarandet tillämpas förutom på projekt och ändringar av projekt enligt bilaga 1 också i enskilda fall på sådana projekt eller ändringar som kan antas medföra betydande miljökonsekvenser som till sin natur och omfattning kan jämföras med konsekvenserna av projekt som räknas upp i bilaga 1. Enligt 13 § i MKB-lagen ska innan beslutet fattas om behovet av MKB-förfarande i enskilda fall de berörda myndigheterna höras, om inte detta är uppenbart onödigt. Den behöriga myndigheten ska besluta om tillämpningen av bedömningsförfarandet utan dröjsmål, dock senast en månad från det att myndigheten har fått tillräcklig information om projektet och dess miljökonsekvenser. Förordningen förutsätter att ett beslut om tillämpning av MKB-förfarandet i enskilda fall när det gäller strategiska projekt meddelas inom 30 dagar

från den dag då exploatören lämnat in all information till kontaktmyndigheten som krävs enligt 4.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (*MKB-direktivet*). Tidsfristen börjar löpa redan innan ordnandet av det hörande av myndigheter som krävs enligt 13 § i MKB-lagen. Skyldigheten att höra myndigheter enligt 13 § i MKB-lagen ska genomföras så att de tidsfrister som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial inte äventyras. Tidsfristerna i förordningen förutsätter att kontaktmyndigheten ordnar hörande av myndigheter inom den föreskrivna tidsfristen. Det här kan när det gäller strategiska projekt förutsätta att tiden som reserveras för myndigheterna att höras är kortare än vanligt.

I 17 och 18 § i MKB-lagen finns bestämmelser om förfarandet vid programmet för miljökonsekvensbedömning (*MKB-programmet*). MKB-programmet motsvarar den begäran om yttrande om omfattning av och detaljnivå för den information som ska ingå i MKB-beskrivningen som avses i artikel 12.1 i förordningen om kritiska råvaror som projektägaren ska begära. MKB-kontaktmyndigheten ska enligt 17 § i MKB-lagen se till att behövliga utlåtanden begärs om bedömningsprogrammet och att det ges möjlighet att framföra åsikter om bedömningsprogrammet. För detta ändamål ska kontaktmyndigheten utan dröjsmål delge MKB-programmet genom offentlig kungörelse. Tidsfristen för att lämna åsikter och utlåtanden börjar löpa den dag kungörelsen offentliggörs och är 30 dagar lång. Av särskilda skäl kan tiden förlängas till högst 60 dagar. Kontaktmyndigheten ska enligt 18 § i MKB-lagen ge ett utlåtande om MKB-programmet (omfattning av och exakthet när det gäller den information som ska ingå i MKB-beskrivningen) inom en månad från det att tiden för lämnande av utlåtanden och framförande av åsikter har löpt ut. Förordningen om kritiska råmaterial förutsätter att om en miljökonsekvensbedömning krävs för ett strategiskt projekt i enlighet med artiklarna 5–9 i MKB-direktivet ska den berörda projektägaren, senast 30 dagar efter meddelandet om erkännande som strategiskt projekt, och innan ansökan lämnas in, begära ett yttrande från den berörda gemensamma kontaktpunkten om omfattning av och detaljnivå för den information som ska ingå i miljökonsekvensbeskrivningen enligt artikel 5.1 i det direktivet. Den berörda gemensamma kontaktpunkten ska säkerställa att det yttrande som avses i första stycket utfärdas så snart som möjligt och inom en tidsperiod som inte överstiger 45 dagar från det datum då projektägaren lämnade in sin begäran om ett yttrande. De tidsfrister som anges i förordningen ska beaktas vid den nationella tillämpningen i fråga om strategiska projekt.

I 20 § i MKB-lagen finns bestämmelser om hörande om MKB-beskrivningen. Information om MKB-beskrivningen ska utan dröjsmål delges genom en offentlig kungörelse, behövliga utlåtanden ska begäras och det ska ges möjlighet att framföra åsikter. Tidsfristen att lämna åsikter och utlåtanden börjar löpa den dag kungörelsen offentliggörs och är minst 30 och högst 60 dagar lång. Enligt 23 § i MKB-lagen ska kontaktmyndigheten ge sin motiverade slutsats om projektets betydande miljökonsekvenser inom två månader från det att tiden för lämnande av utlåtanden och framförande av åsikter om MKB-beskrivningen har löpt ut. Tidsfristen i fråga är strängare än den tidsfrist på 90 dagar för motiverade slutsatser som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial när det gäller konsekvensbedömningen av strategiska projekt och förutsätter därför inte nationell reglering.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att det föreskrivs att Regionförvaltningsverket i Norra Finland är den nationella kontaktpunktmyndigheten för kritiska råvaror. Uppgiften sköts riksomfattande. Regionförvaltningsverket i Norra Finland svarar enligt förslaget i egenskap av kontaktpunktmyndighet för de uppgifter som enligt förordningen om kritiska råmaterial

föreskrivs den gemensamma kontaktpunkten. Förordningen förutsätter att en nationell gemensam kontaktpunkt utses senast den 24 februari 2025.

Som kontaktpunktmyndighet svarar Regionförvaltningsverket i Norra Finland för att underlätta och koordinera tillståndsförfarandet för projekt för kritiska råmaterial. Kontaktpunktmyndigheten svarar också för att den information som avses i artikel 18 i förordningen om kritiska råmaterial finns tillgängliga.

Kontaktpunktmyndigheten svarar också för uppföljningen av de tidsfrister som fastställts för de tillståndprocesser som gäller strategiska projekt. I denna proposition föreslås också att det föreskrivs om kontaktpunktmyndighetens rätt att förlänga de tidsfrister som fastställts för behandlingen av strategiska projekt i förordningen om kritiska råmaterial. Enligt artikel 11 i förordningen kan medlemsstaterna förlänga tidsfristerna för behandlingen av strategiska projekt enligt de villkor och begränsningar som anges i artikeln. Rätten att vid behov förlänga dessa tidsfrister ska enligt förslaget nationellt föreskrivas kontaktpunktmyndigheten.

Dessutom föreslås det i propositionen bestämmelser om kontaktpunktmyndighetens rätt att få de uppgifter som behövs för att sköta sina uppgifter. Det är nödvändigt att nationellt särskilt föreskriva om rätten att få uppgifter för att kontaktpunktmyndigheten ska kunna sköta sina uppgifter, exempelvis att följa upp tidsfristerna. I propositionen föreslås det också bestämmelser om skyldigheten för den som ansöker om erkännande av strategiskt projekt att lämna in ansökan och beslut om erkännande för kännedom till kontaktpunktmyndigheten.

I propositionen föreslås det dessutom bestämmelser om att ge företräde för strategiska projekt som avses i förordningen om kritiska råmaterial. Enligt förslaget ska Regionförvaltningsverket ge företräde för tillståndsansökningar som gäller strategiska projekt i förhållande till andra tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen. Genom hänvisningsbestämmelserna i miljöskyddslagen och vattenlagen ska strategiska projekt också behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolarna. Enligt förordningen ska strategiska projekt i unionen tilldelas statusen högsta möjliga nationella betydelse, om det finns en sådan status i nationell rätt, och dessa projekt ska behandlas i enlighet därmed i tillståndprocesserna. De föreslagna bestämmelserna ändrar inte villkoren för tillstånden, utan vid tillståndsprövning tillämpas i övrigt som materiella bestämmelser miljöskyddslagen och vattenlagen, såsom vid motsvarande tillståndsförfaranden enligt dessa lagar.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Företagen

Konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna berör de företag som genomför projekt som omfattar kritiska råmaterial och särskilt projekt som gäller strategiska råmaterial. Det kan bara fråga om företag som utvinner, förädlar eller materialåtvinner kritiska råmaterial. Förslagen gäller i huvudsak batteri-, kemi-, och mineralbranschen.

Syftet med förordningen om kritiska råmaterial är bland annat att öka kapaciteten i de olika leden i värdekedjan för kritiska råmaterial och att säkra tillgången till dessa råmaterial. EU-lagstiftningen medför positiva konsekvenser för företag som är verksamma inom branschen i förhållande till företag inom andra industribranscher. Genom unionens gemensamma ram med vilken man främjar genomförandet av projekt för kritiska och strategiska råmaterial försäkras

man ändå att reglerna för marknadsaktörerna är lika på unionsnivå och att medlemsstaterna inte behöver skapa egna främjande åtgärder som kan snedvrída konkurrensen.

Den gemensamma kontaktpunktens rådgivningsskyldighet och samordningen av tillståndsansökningarna kan minska den administrativa bördan för företag som arbetar med kritiska råmaterial. Förordningen ålägger medlemsstaterna att utse en gemensam kontaktpunkt och således beror de effekter som den gemensamma kontaktpunkten medför direkt på EU-lagstiftningen.

Den föreslagna regleringen kan främja investeringar som gäller projekt som omfattar kritiska och i synnerhet strategiska råmaterial. Företräde för strategiska projekt vid tillstånds-förfarande, skyndsamt förfarande vid fullföljdsdomstolen samt tidsfrister för projektens tillstånds-förfaranden kan öka företagets vilja att investera, när de föreslagna bestämmelserna gör tillstånds-förfarandena för projekten smidigare och processen mer förutsägbar.

Verksamhetsutövarens skyldighet att lämna in ansökan om erkännande som strategiskt projekt och beslutet till kontaktpunktens myndighet ökar i någon mån verksamhetsutövarens administrativa börda. Det är ändå frivilligt att ansöka om status som strategiskt projekt och är inte en förutsättning exempelvis vid tillstånds-förfarandet och således ökar de föreslagna bestämmelserna inte direkt företagets administrativa börda.

Den offentliga ekonomin

Iakttagande av de tidsfrister som fastställts för tillstånds-förfaranden för strategiska projekt och MKB-förfaranden kan ha konsekvenser för verksamheten och resurserna vid de myndigheter som fungerar som tillståndsmyndigheter i samband med projekt för kritiska råmaterial, dvs. regionförvaltningsverk, Säkerhets- och kemikalieverket, kommunens byggnadstillsynsmyndighet, arbets- och näringsministeriet samt närings-, trafik- och miljöcentralen som fungerar som kontaktpunktens myndighet i enlighet med MKB-lagen. Konsekvenser kan uppstå på grund av den skyldighet som de behöriga myndigheter som behandlar tillståndsansökningar för strategiska projekt har att delta i utarbetandet av tidsplanen för det strategiska projektet samt behandla ansökningarna för projektet i fråga inom de tidsfrister som fastställs i förordningen. Behandlingen av ansökningar som gäller strategiska projekt förutsätter även samarbete av de behöriga myndigheterna med kontaktpunktens myndighet. Konsekvenserna har dock inte bedömts vara betydande och de bedöms inte öka resursbehovet hos de behöriga myndigheterna. Av kontaktpunktens myndighet förutsätts att tidsplanen för tillstånds-förfarandena för strategiska projekt planeras så att de resurser som de behöriga myndigheterna använder för att behandla ansökningar för strategiska projekt inte fördröjer behandlingen av andra ansökningar.

Dessa konsekvenser beror direkt på EU-lagstiftningen.

Skötseln av uppgifterna för den gemensamma kontaktpunkten inverkar på resursbehoven vid Regionförvaltningsverket i Norra Finland. De rådgivnings- och samordningsskyldigheter som åläggs Regionförvaltningsverket i Norra Finland i fråga om projekt för kritiska råmaterial, uppföljningen av tidsfristerna för strategiska projekt samt andra uppgifter som föreskrivs den gemensamma kontaktpunkten, förutsätter att tilläggsresurser årligen anvisas Regionförvaltningsverket i Norra Finland. Även förordningen om kritiska råmaterial förutsätter att resurser säkerställs för de gemensamma kontaktpunkterna som avses i förordningen. Regionförvaltningsverket i Norra Finland svarar nationellt för de uppgifter som fastställts för kontaktpunkterna. Enligt artikel 9.9 i förordningen ska medlemsstaterna säkerställa att de gemensamma kontaktpunkterna har tillräckligt med kvalificerad personal och tillräckliga

ekonomiska och tekniska resurser för att effektivt kunna utföra sina uppgifter inom ramen för förordningen. Skötseln av den nya uppgiften medför ett resursbehov på 1 årsverke för Regionförvaltningsverket i Norra Finland. Detta innebär på årsnivå en ökning på 80 000 euro i den budgetfinansiering som riktas till regionförvaltningsverken i moment 28.40.01.

Det företräde som ges ansökningar om miljötillstånd och tillstånd för vattenhushållningsprojekt för projekt för strategiska råmaterial beräknas medföra vissa behov av tilläggsresurser för regionförvaltningsverken. Bestämmelserna i fråga förutsätter tilläggsresurser för regionförvaltningsverken om man med hjälp av bestämmelserna vill nå ett smidigare tillståndsförfarande och uppnå mål som främjar investeringar. Behovet av ytterligare resurser vid regionförvaltningsverken föranleds av ett behov av att stärka expertresurserna för att skyndsamt kunna behandla ansökningar om miljötillstånd och tillstånd för vattenhushållningsprojekt för strategiska projekt. Med hjälp av ytterligare resurser säkerställer man att andra ansökningar om miljötillstånd och tillstånd för vattenhushållningsprojekt inte fördröjs på grund av företrädet. Regionförvaltningsverkens resurser bör ökas med 3 årsverken. Kostnaderna för årsverken uppgår således till 240 000 euro. Eftersom det är fråga om avgiftsbelagd verksamhet där riktpriiset enligt det nedsatta självkostnadsvärdet är 55 procent, uppkommer det således intäkter på 108 000 euro vilket på årsnivå förutsätter en ökning på 132 000 euro i den budgetfinansiering som riktas till regionförvaltningsverken i moment 28.40.01.

Prioriteringen av strategiska projekt har konsekvenser även för Vasa förvaltningsdomstol och högsta förvaltningsdomstolen. En skyndsamt behandling av besvär som gäller tillstånden förutsätter en ökning av resurserna eller en överföring av resurser för behandlingen av dessa ärenden. Besvär som gäller ansökningar om miljötillstånd eller vattenhushållningstillstånd för strategiska projekt bedöms dock inte komma upp till behandling ännu under 2025. Därför är det ändamålsenligt att noggrannare bedöma de resurser som riktas till förvaltningsdomstolarna i samband med beredningen av de lagstiftningsändringar som främjar modellen med tjänster från ett enda serviceställe.

Bedömningen av resursbehoven baserar sig på det uppskattade antalet projekt för kritiska råmaterial och strategiska projekt per år. Antalet projekt för kritiska råmaterial kan inte uppskattas exakt på förhand, men antalet pågående projekt eller projekt som ska inledas beräknas årligen vara ett fåtal, högst några tiotals. Av dessa bedömer man att högst några per år är strategiska projekt. I bedömningen har beaktats de gruv-, förädlings- och materialåtervinningsprojekt som planerats samt eventuella öknings av produktionskapaciteten.

4.2.2 Samhälleliga konsekvenser

Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har konsekvenser för de regionförvaltningsverk, Säkerhets- och kemikalieverket, kommunens byggnadstillsynsmyndighet samt arbets- och näringsministeriet som är tillståndsmyndigheter i samband med projekt för kritiska råmaterial.

De konsekvenser som berör de behöriga tillståndsmyndigheterna gäller förmedlingen av uppgifter till kontaktpunktmyndigheten, iakttagandet av tidsfristerna för tillståndsförfarandena och deltagande i planeringen av projektens tidsplaner. De konsekvenser som förmedlingen av uppgifter och tidsfristerna som fastställts för tillståndsförfarandena har på myndigheternas arbetsätt är rätt små, men de förutsätter av de behöriga tillståndsmyndigheterna ett nytt slags samarbete och kontakter med kontaktpunktmyndigheten.

Regionförvaltningsverket i Norra Finland påverkas också i och med skötseln av uppgifterna för kontaktpunktmyndigheten.

När det gäller uppgiften som kontaktpunktmyndighet är det fråga om en helt ny uppgift för Regionförvaltningsverket i Norra Finland. Rådgivnings- och samordningsskyldigheten samt uppföljningen av tidsfrister förutsätter delvis ny kompetens, exempelvis projekthantering. Avsikten med förslaget är ändå inte att överföra uppgifter som hör till verksamhetsutövaren från denne till kontaktpunktmyndigheten. Det är fortsättningsvis verksamhetsutövaren som ansvarar för att upprätta tillståndsansökan och lämna rätt och tillräcklig information som stöd för behandlingen av ansökan.

Prioriteringen av strategiska projekt har konsekvenser för regionförvaltningsverken, Vasa förvaltningsdomstol och högsta förvaltningsdomstolen. Företrädet förutsätter i praktiken att dessa tillståndsansökningar ska behandlas skyndsamt i alla skeden av förfarandet.

4.2.3 Miljökonsekvenser

De föreslagna bestämmelserna bedöms inte ha några direkta miljökonsekvenser. Det föreslås inga ändringar i de materiella bestämmelserna och till exempel förutsättningarna för beviljande av tillstånd ändras inte. Det kan uppstå indirekta miljökonsekvenser på grund av de föreslagna bestämmelserna om företräde för strategiska projekt.

De direkta miljökonsekvenserna av de gruvprojekt som omfattas av förordningen om kritiska råmaterial gäller områdesmässigt i huvudsak projektens närområden och tidsmässigt medan gruvan är i drift. Även i malmletningsskedet, byggnadsskedet samt då gruvdriften avslutats förekommer ofta negativa effekter på miljön. Dessa kan vara bland annat olika utsläpp i luften, marken och vattendragen. Omfattningen och arten av miljökonsekvenser på grund av gruvprojekt påverkas bland annat av gruvprojektens läge och storlek, den tagnings- och brytningsteknik som används och den malm- eller mineraltyp som utvinns.

Den föreslagna bestämmelsen om företräde för strategiska projekt samt de tidsfrister för tillståndsförfarandet för strategiska projekt som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial kan öka utvinningen av strategiska råmaterial eftersom företagsklimatet blir mer förutsägbart i och med bestämmelserna. Det finns dock också andra betydande bakgrundsfaktorer som ökar utvinningen av strategiska råmaterial, exempelvis en ökad efterfrågan av dem och deras betydelse med tanke på den gröna omställningen. Bestämmelserna i fråga främjar också samtidigt villkoren för projekt som omfattar återvinning av strategiska råmaterial. Således kan regleringen som helhet inte anses ha någon betydande inverkan exempelvis på användningen av naturresurser.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Förordningen om kritiska råmaterial är direkt tillämplig lagstiftning i medlemsstaterna. Den innehåller dock nationellt handlingsutrymme till exempel när det gäller huruvida det är möjligt att förlänga tidsfristerna för tillståndsförfaranden för strategiska projekt med beaktande av de begränsningar och villkor som fastställs i förordningen. Förordningen gör det också möjligt att nationellt fastställa kortare tidsfrister för tillståndsförfarandena.

Vid beredningen granskades ett alternativ där man inte till fullo skulle ta i bruk möjligheten till förlängning av tidsfristerna med sex månader eller i vissa fall tre månader, som förordningen

möjliggör. Det ansågs dock ändamålsenligt att göra det möjligt att förlänga tidsfristerna för att säkerställa myndigheternas verksamhetsförutsättningar, tillståndssökandenas rättssäkerhet och jämligheten mellan projekten.

Förordningen gör det möjligt att i undantagsfall förlänga tidsfristen för den motiverade slutsats som avses i artikel 12.3 som ges i samband med MKB-förfarandet. I MKB-lagen föreskrivs redan för närvarande om tidfrister för de olika skedena i MKB-förfarandet. Enligt MKB-lagen ska den motiverade slutsatsen ges till den projektansvarige inom två månader från det att tiden för lämnande av utlåtanden och framförande av åsikter har löpt ut. Tidsfristen i fråga är strängare än den tidsfrist på 90 dagar som ges för motiverade slutsatser i förordningen om kritiska råmaterial. Om det blev möjligt att förlänga tidsfristerna för strategiska projekt skulle det försätta de strategiska projekten i en sämre ställning i förhållande till andra projekt. Något nationellt behov av att förlänga tidsfristerna har inte heller identifierats. Möjligheten att förlänga tidsfristerna för MKB-förfarandet som förordningen möjliggör ansågs därför inte ändamålsenligt att ta i bruk nationellt.

6 Remissvar

Begäran om utlåtande sändes till de instanser som anges nedan. De som lämnat utlåtande har märkts ut med asterisk (*).

Aalto-universitetet, Finlands näringsliv rf*, Södra Karelen förbund*, Närings-, trafik- och

miljöcentralen i Södra Österbotten*, Södra Österbottens förbund, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax, Södra Savolax förbund, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Geologiska forskningscentralen, Greenpeace, Helsingfors förvaltningsdomstol, Helsingfors universitet, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland*, Tavastlands förbund, Tavastehus förvaltningsdomstol, Klimatpanelen, Regionförvaltningsverket i Östra Finland, Förvaltningsdomstolen i Östra Finland, Östra Finlands universitet, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland, Kajanalands förbund*, Gruvindustri rf*, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta - MiningWatch Finland ry*, UF-centret, Kemiindustrin rf, Mellersta Österbottens förbund*, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland, Mellersta Finlands förbund, Återvinningsindustrin rf, högsta förvaltningsdomstolen, Kymmenedalens förbund, Regionförvaltningsverket i Lappland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland, Lapplands förbund*, Lapplands universitet, Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland, Naturresursinstitutet*, Naturpanelen, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland, jord- och skogsbruksministeriet, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö MTK ry, Natur och Miljö rf, justitieministeriet*, Renbeteslagsföreningen*, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland, Birkalands förbund, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten, Österbottens förbund, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Karelen, Norra Karelen landskapsförbund*, Norra Savolax förbund, Regionförvaltningsverket i Norra Finland*, Norra Finlands förvaltningsdomstol, försvarsministeriet*, Päijänne-Tavastlands förbund, Rajat Lapin kaivoksille ry*, Sametinget*, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Satakunta, Satakunta förbund, Cirkulärkraft Finland rf, Finlands Kommunförbund rf*, Finlands naturskyddsförbund rf*, Finlands Malmförädling Ab*, Finlands miljöcentral, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf, Teknologiateollisuus ry, Domstolsverket, Åbo förvaltningsdomstol, Åbo universitet*, Säkerhets- och kemikalieverket Tukes*, arbets- och näringsministeriet*, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland, Nylands förbund, Vasa förvaltningsdomstol, statsrådets kansli, finansministeriet*, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland*, Egentliga Finlands förbund, Vattendragspanelen, WWF Finland.

Utlåtanden lämnades dessutom av Finlands Kommunistiska Parti r.p., Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Akkuteollisuus ry, Turism- och Restaurangförbundet rf, Latitude 66 Cobalt Oy, Terrafame Ab och Metallinjalostajat ry. Sammanlagt lämnades 32 utlåtanden under remisstiden.

Allmänna iakttagelser

Myndigheterna understödde i huvudsak propositionen, men framförde vissa kritiska och preciserande iakttagelser. Näringslivets organisationer och bolag understödde i huvudsak propositionen och ansåg att bestämmelserna är nödvändiga för att genomföra förordningen om kritiska råmaterial. Naturskyddsorganisationerna och vissa andra organisationer och förbund framförde kritiska synpunkter främst om regeringspropositionens miljökonsekvenser, de tidsfrister som följer av förordningen om kritiska råmaterial samt om den föreslagna bestämmelsen i MKB-lagen som gäller möjligheten att avvika från hörande av myndigheter när beslut om tillämpning av bedömningsförfarandet fattas.

I flera utlåtanden understöddes eller ansågs det motiverat att utnämna Regionförvaltningsverket i Norra Finland till kontaktpunktmyndighet.

I flera utlåtanden ansågs det viktigt att trygga tillräckliga resurser för myndigheterna och trygga kontaktpunktmyndighetens tillgång till information.

Centrala förslag och gjorda ändringar

Justitieministeriet konstaterade att med beaktande av vad som i 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) föreskrivs om överklagbarhet i förvaltningsbeslut verkar det som om förlängningarna av tidsfrister som avses i förordningen inte är överklagbara beslut, och då är det inte nödvändigt att särskilt förbjuda ändringssökande. Vid den fortsatta beredningen har man i utkastet till proposition slopat bestämmelsen där det separat föreskrevs om att ändring i beslut om förlängning av tidsfrister inte får sökas genom besvär.

Vidare föreslog justitieministeriet att det vid den fortsatta beredningen skulle vara önskvärt att åtminstone i specialmotiveringen närmare försöka precisera vilka de nämnda behöriga myndigheterna är som kontaktpunktmyndigheten har rätt att få uppgifter från. Vi den fortsatta beredningen har de behöriga myndigheterna preciserats i motiveringen till paragrafen i fråga.

Regionförvaltningsverket i Norra Finland ansåg det viktigt med tanke på kontaktpunktmyndighetens verksamhet och den förutsedda planeringen av den, att kontaktpunktmyndigheten får uppgift om ansökan om det strategiska projektets status redan genast då ansökan blir anhängig hos kommissionen. I utkastet till proposition har det till den föreslagna 2 c § i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken i samband med den fortsatta beredningen fogats en bestämmelse som förpliktar sökanden att lämna in ansökan och beslutet om strategisk status till kontaktpunktmyndigheten.

I flera utlåtanden framhölls att tillräckliga myndighetsresurser ska tryggas. Vid den fortsatta beredningen har bedömningen av konsekvenserna för myndigheterna och den offentliga ekonomin preciserats särskilt när det gäller de strategiska projektens företrädare.

Finlands Naturskyddsförbund, Finlands Kommunistiska Parti, Rajat Lapin Kaivoksille ry, Renbeteslagsföreningen och Sametinget ansåg att den föreslagna bestämmelsen i MKB-lagen om möjligheten att avvika från hörande av myndigheter när beslut om tillämpning av

bedömningsförfarandet vid strategiska projekt fattas är problematisk. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland och Södra Karelens förbund ansåg det viktigt att tröskeln för att inte ordna hörande ska vara hög. Kommunförbundet, Naturresursinstitutet och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten framförde sin oro över att den regionala och kommunala synvinkeln eventuellt åsidosätts. Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf konstaterade att möjligheten att avvika skulle kunna försämra kvaliteten på MKB-bedömningen. Akkuteollisuus ry ansåg, att om man lämnar bort hörande av myndigheter i MKB-skedet så kan något som är viktigt för sektormyndigheten bli obeaktat och straffa sig genom att göra det svårt att föra vidare projektet i ett senare skede, vilket inte är bra ur verksamhetsutövarens synvinkel. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland ansåg att bestämmelsen är nödvändig med tanke på tidsfristerna, men att det ändå är oroväckande att man inte ens vid behov hinner ordna hörandet. Vid den fortsatta beredningen har bestämmelsen slopats och det föreslås inte en möjlighet att avvika från det hörande av de berörda myndigheterna som avses i 13 § i MKB-lagen. Genom att avstå från den föreslagna undantagsbestämmelsen säkerställer man att när beslut om tillämpning av bedömningsförfarandet i enskilda fall fattas, så har kommunerna alltid möjlighet att bli hörda, men ändå så att hörandet inte äventyrar iakttagandet av tidsfristerna i förordningen om kritiska råmaterial. Kontaktmyndigheten enligt MKB-lagen ska se till att hörandet ordnas inom de tidsfrister som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial. Det här kan förutsätta att den tid som reserveras för myndigheterna att höras är kortare än vanligt. I en stor del av de strategiska projekten tillämpas sannolikt förfarandet vid miljökonsekvensbedömning redan med stöd av 3 § 1 mom. i MKB-lagen. I sådana fall tillämpas inte 13 § i MKB-lagen om tillämpning av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning i enskilda fall och det hörande som föreskrivs i den paragrafen tillämpas inte. I fråga om de projekt där hörande av myndigheter enligt 13 § i MKB-lagen ska tillämpas har det vid den fortsatta beredningen ansetts möjligt att genomföra hörande av myndigheter också inom den tidsfrist som fastställs i förordningen. Genom att höra myndigheterna inom tidsfristen säkerställer man att kvaliteten på bedömningen av miljökonsekvenserna och därigenom en smidig behandling av tillståndsansökningarna inte äventyras.

Regionförvaltningsverket i Norra Finland, Kommunförbundet, Gruvindustri rf, Lapplands förbund, Renbeteslagsföreningen och Finlands Malmförädling Ab framförde olika synpunkter enligt vilka beräkningen av tillståndsförfarandets tidsfrister och fastställandet av att ansökan är fullständig inte ansågs entydiga. Kajanalands förbund och Finlands Malmförädling Ab föreslog att man i utkastet till regeringsproposition borde precisera förutsättningarna för förlängning av tidsfristerna. Akkuteollisuus ry föreslog att det inte ska föreskrivas om möjligheten att förlänga tidsfristen för tillståndsförfarandet. Regionförvaltningsverket i Norra Finland, Gruvindustri rf, Latitude 66 Cobalt Oy och Finlands Malmförädling Ab framförde att beräkningen av tidsfristerna i utkastet till proposition inte omfattar alla tillståndsförfaranden och processer som avses i förordningen eller sådana tillstånd och processer som skulle behövas för att göra tillståndsförfarandet för strategiska projekt smidigare. Det föreskrivs om tillståndsprocessens varaktighet och om startdatum för tillståndsprocessen i artikel 11 i förordningen om kritiska råmaterial. I artikeln i fråga föreskrivs också att medlemsstaterna i undantagsfall, om det krävs på grund av det strategiska projektets karaktär, komplexitet, plats eller storlek, får förlänga tidsfristerna. Förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater. Förordningen får inte förklaras genom nationell reglering, utan ärendet avgörs genom tolkning av förordningen om texten inte är entydig (Lainkirjoittajan opas 7.2. Asetuksen täytäntöönpanon erityispiirteitä). Därför föreskrivs det inte i utkastet till propositionen separat om beräkningen av tidsfrister och fastställandet av att ansökan är fullständig. Förordningarna förutsätter ofta ändå bestämmelser om behöriga nationella myndigheter. I propositionsutkastet föreslås därför bestämmelser om att kontaktpunktmyndigheten svarar för beslut om förlängning av tidsfristerna. Det här har ansetts ändamålsenligt med tanke på flexibiliteten i

myndigheternas verksamhet och säkerställandet av deras verksamhetsförutsättningar. I samband med den fortsatta beredningen har inga ändringar gjorts i utkastet till proposition till denna del.

Finlands Malmförädling Ab, Gruvindustri rf och Terrafame Ab framförde att det av regeringens propositionsutkast inte framgår vilka konsekvenser det får om de tidsfrister som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial överskrids. I propositionsutkastet redogörs redan att sökanden har tillgång till rättsmedel enligt gällande lagstiftning, såsom förvaltningsbesvär, förvaltningsklagan och klagan till de högsta laglighetsövervakarna, i situationer där behandlingstiden för ärendet överskrider de tidsfrister som anges i förordningen. Medlemsstaterna är skyldiga att iaktta de tidsfrister som anges i förordningen. I samband med den fortsatta beredningen har inga ändringar gjorts i utkastet till proposition till denna del.

Kommunförbundet konstaterade att konsekvenserna för kommunerna inte har bedömts. Propositionsutkastet har preciserats med konsekvenser för kommunernas myndigheter.

Kommunförbundet framförde att man i propositionsutkastet borde bedöma bland annat förhållandet mellan och betydelsen av den bindande behandlingstid som bereds för bygglagen för hela tillståndsförfarandet. Det är dock fråga om ett ändringsförslag som är under beredning och det har därför inte behandlats i detta propositionsutkast.

Finlands naturskyddsförbund och Rajat Lapin kaivoiksille ry lyfte fram gruvprojektens skadliga miljökonsekvenser. Konsekvenserna i fråga hänför sig dock inte till de föreslagna författningsändringarna utan till gruvprojekt i allmänhet. I propositionsutkastet bedöms inte heller konsekvenserna av de direkt tillämpliga bestämmelserna enligt förordningen om kritiska råmaterial.

Utifrån utlåtandena har dessutom några felaktiga uttryck och hänvisningar korrigerats. I utlåtandena föreslogs också vissa nya initiativ eller kompletteringsförslag som inte direkt hänför sig till innehållet i propositionsutkastet och som inte kunde beaktas vid den fortsatta beredningen, exempelvis en utvidgning av företrädet till andra tillstånd än miljötillstånd och tillstånd enligt vattenlagen.

Övriga ändringar som gjorts under den fortsatta beredningen

Vid den fortsatta beredningen har det till lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken fogats ett förslag till en ny 2 e §. Enligt förslaget föreskrivs i paragrafen om skyldigheten för den som ansöker om erkännande som strategiskt projekt att lämna in ansökan och beslut om erkännande för kännedom till kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial. Vid den fortsatta beredningen föreslås det inte längre i MKB-lagen någon motsvarande skyldighet för den projektansvarige att lämna in ansökan och beslut till kontaktpunktmyndigheten. Således finns alla bestämmelser som gäller kontaktpunktmyndigheten för kritiska råmaterial och säkerställandet av dess verksamhetsförutsättningar i en och samma lag.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken

2 a §. *Behandlingsordning för vissa tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen.* Det föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen. Det nuvarande 4 mom. blir 5 mom.

I det nya 4 mom. föreskrivs det om regionförvaltningsverkets skyldighet att i förhållande till andra tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen ge företräde för tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen som gäller sådana strategiska råmaterialprojekt som avses i förordningen om kritiska råmaterial.

Bakom det föreslagna nya momentet ligger bestämmelserna om prioriteringsstatus för strategiska projekt i artikel 10 i förordningen om kritiska råmaterial. Enligt punkt 3 i artikeln förutsätter ett effektivt genomförande av tillståndsprövningsprocesser i samband med strategiska projekt att projektägare och alla berörda myndigheter säkerställer att dessa processer genomförs så snabbt som möjligt i enlighet med unionsrätten och nationell rätt.

Företräde ska ges en ansökan om miljötillstånd och ansökan om tillstånd för vattenhushållningsprojekt för ett sådant projekt som enligt förordningen om kritiska råmaterial genom kommissionens beslut beviljats statusen strategiskt projekt.

I praktiken innebär företrädet att tillståndsansökningar ska behandlas skyndsamt i alla skeden av tillståndsförfarandet. Vid tillståndsprövning tillämpas i övrigt som materiella bestämmelser miljöskyddslagen och vattenlagen, såsom vid motsvarande tillståndsförfaranden enligt dessa lagar.

2 b §. *Kontaktpunkt för projekt för kritiska råmaterial.* I paragrafen föreslås bestämmelser om kontaktpunktens myndighet och dess uppgifter.

I 1 mom. föreskrivs det att Regionförvaltningsverket i Norra Finland är kontaktpunkten för projekt för kritiska råmaterial.

I 2 mom. föreskrivs det om de uppgifter som hör till kontaktpunkten för projekt för kritiska råmaterial. Kontaktpunkten för projekt för kritiska råmaterial är enligt förslaget den gemensamma kontaktpunkt som avses i förordningen om kritiska råmaterial och svarar för de skyldigheter som i förordningen föreskrivs den.

I förordningen föreskrivs som den gemensamma kontaktpunktens allmänna uppgift att underlätta och samordna tillståndsprövningsprocessen för projekt för kritiska råmaterial. Kontaktpunkten ska också hjälpa projektägaren att förstå administrativa frågor av relevans för tillståndsförfarandet och ge information om de administrativa förfaranden som avses i artikel 18 i förordningen och som är relevanta för projekt som gäller kritiska råvaror. Uppgifter för den gemensamma kontaktpunkten är enligt förordningen dessutom olika uppgifter i samband med tillståndsförfarandet och MKB-förfarandet och uppgifter som gäller de fastställda tidsfristerna för förfarandena i fråga.

Paragrafen tillämpas parallellt med förordningen om kritiska råmaterial.

2 c §. *Uppföljning av tidsfrister för strategiska projekt.* I paragrafen föreslås bestämmelser om uppgifter i anslutning till uppföljningen av de tidsfrister för strategiska projekt som avses i förordningen om kritiska råmaterial.

I 1 mom. föreskrivs det om kontaktpunktens myndighets skyldighet att följa upp de tidsfrister för tillståndsförfaranden för strategiska projekt som fastställs i förordningen om kritiska råmaterial. Om tidsfristerna för strategiska projekt i enlighet med förordningen om kritiska råmaterial föreskrivs i artikel 11.1–11.4 i förordningen i fråga. Det är nödvändigt att föreskriva om uppföljningen av tidsfristerna för att man ska kunna iaktta de tidsfrister som fastställs i förordningen.

I 2 mom. föreskrivs det om kontaktpunktmyndighetens rätt att förlänga tidsfristerna för strategiska projekt på de villkor som anges i artikel 11. Det finns skäl att nationellt föreskriva om att förordna uppgiften till kontaktpunktmyndigheten eftersom möjligheten att förlänga tidsfristen i förordningen endast har anvisats medlemsstaten. Enligt artikel 11.4 i förordningen om kritiska råmaterial ska kontaktpunktmyndigheten vid förlängning av en tidsfrist skriftligen informera projektägaren om skälen till förlängningen och om tidsfristen för det övergripande beslutet.

Enligt förslaget föreskrivs det dessutom i 2 mom. om den behöriga tillståndsmyndighetens skyldighet att vid behov lägga fram sitt förslag till förlängning av tidsfristen. För att kontaktpunktmyndigheten ska få information om behovet av att förlänga tidsfristen ska den behöriga myndigheten lägga fram sitt förslag till kontaktpunktmyndigheten om de behov av förlängning som de observerat vid behandlingen av de tillståndsansökningar som är anhängiga samt ange motiveringar till dem. Kontaktpunktmyndigheten ska under de förutsättningar som fastställs i förordningen överväga behovet av förlängning med beaktande av hela tillståndsförfarandet och besluta om saken samt enligt förordningen meddela om detta till projektägaren.

I 3 mom. beaktas kontaktpunktmyndigheternas uppgift enligt förordningen om kritiska råmaterial att bekräfta att ansökan är fullständig. När tillståndsansökan bekräftats vara fullständig inleds det tillståndsförfarande som avses i förordningen och beräkningen av tidsfristen som gäller förfarandet. Alternativt om tillståndsansökan till någon del behöver kompletteras ska kontaktpunktmyndigheten i enlighet med förordningen begära komplettering av den projektansvariga. För att kontaktpunktmyndigheten i praktiken ska kunna sköta sina skyldigheter ska den behöriga myndigheten underrätta kontaktpunktmyndigheten när en ansökan som blivit anhängig hos den behöriga myndigheten är fullständig, eller meddela kontaktpunktmyndigheten till vilka delar en ansökan som blivit anhängig hos den behöriga myndigheten ska kompletteras.

I 4 mom. föreskrivs om att säkerställa att uppgifter överförs från de behöriga myndigheterna till kontaktpunktmyndigheten så att uppföljningen av tidsfristerna som fastställs i paragrafen i praktiken kan genomföras. Vid uppföljningen ska det vara möjligt att utnyttja den elektroniska kontaktpunktens funktioner, dvs. tjänsten Tillstånd och tillsyn. Uppföljningen gäller ändå alla tillståndsförfaranden som ingår i de strategiska projekten oberoende av om sökanden sköter dessa ärenden via den elektroniska kontaktpunkten eller inte. Därför ska man i bestämmelsen också beakta lämnande av de basuppgifter i förfaranden för vilka det ännu inte är möjligt att utträta ärenden i tjänsten Tillstånd och tillsyn (bland annat de bygglov som omfattas av kommunens byggnadstillsynsmyndighets behörighet). Med tanke på uppföljningen av tidsfristerna är det viktigt för kontaktpunktmyndigheten att få information om alla tillståndsförfaranden som har inletts. I förordningen om kritiska råmaterial förutsätts också att en utförlig tidsplan för tillståndsprocessen utarbetas i samarbete mellan myndigheterna. Dessutom ska kontaktpunktmyndigheten enligt förordningen informera eller anmäla det övergripande beslutet om utfallet av förfarandet och då upphör tillståndsförfarandet och därmed beräkningen av tidsfristen. Av denna anledning är det skäl att också underrätta kontaktpunktmyndigheten om delgivning av enskilda tillståndsbeslut.

Det föreskrivs inte särskilt om påföljder för de behöriga myndigheterna i situationer där tidsfristerna överskrids. Sökanden har dock tillgång till rättsmedel enligt gällande lagstiftning, såsom förvaltningsbesvär, förvaltningsklagan och klagan till de högsta laglighetsövervakarna, i situationer där behandlingstiden för ärendet överskrider de tidsfrister som anges i förordningen. Iakttagandet av bestämmelserna om tidsfrister omfattas också av tjänsteansvaret för tjänstemän och tjänsteinnehavare.

2 d §. *Rätt för kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial att få uppgifter.* I paragrafen föreskrivs det om kontaktpunktmyndighetens rätt att få sådana uppgifter som är nödvändiga för att kunna fullgöra kontaktpunktmyndighetens uppdrag.

I paragrafen föreslås det att kontaktpunktmyndigheten trots sekretessbestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan *offentlighetslagen*) eller någon annanstans i lag ska ha rätt att av de behöriga myndigheterna få de uppgifter som är nödvändiga för att de ska kunna sköta sina uppgifter. De behöriga myndigheter vid tillståndsförfaranden och andra administrativa förfaranden som avses i paragrafen är de regionförvaltningsverk, de närings-, trafik- och miljöcentraler, Museiverket, Säkerhets- och kemikalieverket, arbets- och näringsministeriet, miljöministeriet samt de kommunala byggnadstillsynsmyndigheter och miljövårdsmyndigheter som sköter tillståndsärenden enligt vattenlagen och miljöskyddslagen. Uppgifterna i fråga kan bland annat ingå i handlingar som gäller MKB-förfarande eller tillståndsförfarande enligt miljöskyddslagen, vattenlagen, gruvlagen eller kemikaliesäkerhetslagen i samband med projekt för kritiska råmaterial. De nödvändiga uppgifterna kan innehålla uppgifter om sökanden, projektet och behandlingssituationen för ärendet.

Genom rätten att få uppgifter säkerställs det att kontaktpunktmyndigheten har rätt att få sådana uppgifter med hjälp av vilka det är möjligt att få en rättvisande bild för att följa upp de tidsfrister som fastställts i förordningen om kritiska råmaterial. För uppföljningen av tidsfristerna ska kontaktpunktmyndigheten ha tillräckliga uppgifter om behandlingssituationen för de olika tillståndsförfarandena och andra administrativa förfaranden som gäller projektet.

Den föreslagna bestämmelsen om kontaktpunktmyndighetens rätt att få uppgifter utesluter inte personuppgifter från rätten att få uppgifter, eftersom till exempel uppgifter om sökanden kan innehålla uppgifter om en fysisk persons namn och adress. Detta gäller i synnerhet när sökanden är en fysisk person. I paragrafen används således det nationella handlingsutrymme som finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). På den behandling av personuppgifter som sker i samband med skötseln av de uppgifter som föreskrivs för kontaktpunktmyndigheten i förordningen kan artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen tillämpas som rättslig grund. Enligt artikel 6.1 c är behandlingen av personuppgifter tillåten, om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Eftersom den nationella lagstiftningen förutsätter att det föreskrivs särskilt i lag om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter, är bestämmelsen i fråga nödvändig.

2 e §. *Inlämnande av handlingar som gäller strategiska projekt för kritiska råmaterial.* Enligt förslaget föreskrivs i paragrafen om skyldigheten för den som ansöker om erkännande som strategiskt projekt att lämna in ansökan och beslut om erkännande för kännedom till kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial. På detta sätt får kontaktpunktmyndigheten utan onödiga dröjsmål information om ansökan om status som strategiskt projekt och om beviljandet av status som strategiskt projekt. Detta gör det möjligt att förutse kontaktpunktmyndighetens verksamhet. Det ligger också i den sökandes intresse att ansökan och beslutet lämnas till kontaktpunktmyndigheten.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 24 februari 2025.

9 Verkställighet och uppföljning

Det tidigare nämnda projektet om tjänster från ett enda serviceställe som pågår vid miljöministeriet främjar en ren omställning genom att utveckla miljörelaterade tillståndsförfaranden. I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpo eftersträvas modellen med ett enda serviceställe när det gäller miljörelaterade förfaranden. Enligt modellen kan ärenden skötas och tillstånd sökas centraliserat och digitalt genom en enda process.

Ett pilotprojekt genomförs 2025 inom projektet om tjänster från ett enda serviceställe. Genom det samlar man erfarenheter och information om att fungera som kontaktpunktmyndighet. De olika miljörelaterade förfaranden som behövs i olika typer av projekt förutsätter att myndigheterna samarbetar smidigt på många sätt. I samband med pilotprojektet samlas information om hur arbetssätten behöver utvecklas när ärenden och dokumenttrafiken sköts via en gemensam kontaktpunkt. Utifrån informationen kan man utveckla myndighetsverksamheten och erfarenheterna kan beaktas då verksamhetsmodellerna och processerna för miljöuppgifter vid det nya Tillstånds- och bereds under 2025. Regleringens inverkan på projektens tidtabeller och myndigheternas verksamhet följs upp.

Som stöd för verkställandet av den föreslagna lagstiftningen behövs det informationsstyrning i dess olika former. Anvisningar om sådant som gäller tillståndsförfarandet för strategiska projekt kan utarbetas för myndigheterna och verksamhetsutövarna.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

I propositionen ingår nya skyldigheter som medför bestående resursbehov när det gäller regionförvaltningsverkens personalresurser. I propositionen ingår dessutom en ny uppgift för Regionförvaltningsverket i Norra Finland som medför bestående resursbehov när det gäller personalresurserna vid Regionförvaltningsverket i Norra Finland. De ekonomiska konsekvenserna beskrivs närmare i avsnitt 4.2.1.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna bestämmelserna behöver granskas med tanke på grundlagen.

De föreslagna 2 a § 4 mom., 2 b § och 2 c § i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken bör granskas med tanke på den jämlikhet som tryggas i 6 § grundlagen och de grundläggande miljö rättigheterna i 20 § i grundlagen.

De föreslagna 2 a § 4 mom. i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken bör dessutom granskas med tanke på rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen.

Den föreslagna 2 d § i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken bör granskas med tanke på skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen.

Jämlikhet

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt grundlagsutskottets etablerade utlåtaningspraxis gäller bestämmelsen om jämlikhet i 6 § i grundlagen i regel endast människor. Jämlikhetsprincipen kan dock ha betydelse också vid bedömningen av reglering som gäller juridiska personer, särskilt om det rör sig om bestämmelser som indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning. Den aspekten förlorar i tyngd ju lösare kopplingen är. (Exempelvis GrUU 11/2012 rd, GrUU 37/2010 rd, GrUU 13/2020 rd).

Genom det föreslagna nya 2 a § 4 mom. i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken ges företräde för tillståndsansökningar som gäller sådana projekt som beviljats statusen strategiskt projekt i förhållande till andra tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen. Med stöd av hänvisningsbestämmelserna i miljöskyddslagen och vattenlagen ska ärendena i fråga behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolarna. Den föreslagna regleringen beror på direkt förpliktande EU-lagstiftning. Enligt förordningen ska strategiska projekt ges prioriterad status vid administrativa processer och de ska vara föremål för brådskande hantering i domstolsförfaranden, om det föreskrivs om sådana förfaranden nationellt.

Grundlagsutskottet har i sin praxis framhållit att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning går att läsa ut ur jämlikhetsprincipen när en reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (se till exempel GrUU 11/2012 rd). Det väsentliga är om det är möjligt att motivera särbehandlingen i varje enskilt fall på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna. Särbehandlingen får inte vara godtycklig och skillnaderna får inte bli oskäliga (se till exempel GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s. 2, GrUU 18/2006 rd, s. 2/II). Denna ståndpunkt måste beaktas också vid bedömningen av reglering som gäller juridiska personer (GrUU 11/2012 rd).

Företräde vid behandlingen av tillståndsansökningar gäller endast de projekt för vilka kommissionen har beviljat statusen strategiskt projekt enligt förordningen om kritiska råmaterial. När kommissionen beviljar status bedömer den bland annat projektets betydelse med tanke på att trygga försörjningskedjorna för strategiska råmaterial, den tekniska genomförbarheten och projektets hållbarhet. Till strategiska projekt väljs sådana projekt som omfattar strategiska råmaterial och som främjar uppnåendet av målen i förordningen. Bakom regleringen ligger samhälleligt vägande skäl.

De föreslagna tilläggsresurserna har stor betydelse för att det ska vara möjligt att anställa mer personal för skyndsamt behandling av ansökningar med företräde och samtidigt förhindra att andra tillståndsansökningsärenden försenas jämfört med de nuvarande behandlingstiderna.

I förslaget anvisas också den gemensamma kontaktpunkten för tillståndsprocessen som avses i förordningen. Inrättande av en gemensam kontaktpunkt beror på direkt förpliktande EU-lagstiftning. Rätten att utträta ärenden via den gemensamma kontaktpunkten gäller endast vissa projekt. Dessa bestäms enligt förordningen. Rätten att utträta ärenden via den gemensamma kontaktpunkten gäller alla de projekt vars avsikt är att producera sådana kritiska råmaterial som ingår i förteckningen över kritiska råmaterial i förordningen. Kritiska råmaterial är råmaterial som är ekonomiskt viktiga för EU och som är förenade med risk för försörjningsstörningar. Bakom regleringen ligger således samhälleligt vägande skäl. Rätten att utträta ärenden via den gemensamma kontaktpunkten bestäms således utifrån kriterier som fastställts på förhand i förordningen om kritiska råmaterial.

De föreslagna bestämmelserna kan med stöd av det som anges ovan i princip således inte anses problematiska med tanke på jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen.

Rättsskydd och rätt till god förvaltning

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. I paragrafens 2 mom. fastställs det att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag.

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden (GrUU 14/2016 rd, GrUU 29/2014 rd) framfört att de grundläggande rättigheterna att få en rättvis rättegång och en sak behandlad utan dröjsmål är viktiga hörnstenar i rättsstaten.

Det föreslagna 2 a § 4 mom. i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken förutsätter att strategiska projekt ges företräde i förhållande till andra tillståndsärenden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen. Genom hänvisningsbestämmelserna i miljöskyddslagen och vattenlagen ska strategiska projekt också behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolarna. Myndigheterna omfattas av grundlagens och förvaltningslagens krav på behandling utan dröjsmål också när de behandlar tillståndsärenden och förvaltningsärenden för andra projekt. Genom de tilläggsresurser som föreslås för regionförvaltningsverken i konsekvensbedömningen säkerställer man att andra ansökningar inte fördröjs på grund av företrädet.

De föreslagna bestämmelserna äventyrar inte rätten till god förvaltning och rättsskydd enligt 21 § i grundlagen.

Ansvar för miljön

Bestämmelserna i 20 § i grundlagen omfattar de grundläggande fri- och rättigheterna som gäller miljön. I paragrafen föreskrivs det om ansvar för miljön (1 mom.) och fastställs det allmännas grundlagsenliga skyldigheter i fråga om rätten till miljön (2 mom.). Grundlagens 20 § 2 mom. har ansetts innebära ett i grundlag givet uppdrag att utveckla miljölagstiftningen så att människor får en större möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (RP 309/1993 rd, s 71/I, GrUU 38/1998 rd, s. 2/I).

I den juridiska litteraturen och i grundlagsutskottets utlåtanden (bland annat GrUU 21/1996 rd, GrUU 38/1998 rd, GrUU 10/2014 rd, GrUU 69/2018 rd och GrUU 55/2018 rd) har man gjort den tolkningen att det är fråga om en i normativt hänseende förpliktande bestämmelse om en grundläggande rättighet. De miljövärden som uttrycks i bestämmelsen om grundläggande miljö rättigheter ska beaktas i all lagstiftning och rättskipning som har betydelse med tanke på miljön.

Syftet med de föreslagna 2 a § 4 mom., 2 b § och 2 c § i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken är att främja projekt som omfattar kritiska och i synnerhet strategiska råmaterial och att säkerställa ett smidigt tillståndsförfarande för dem utan att äventyra en hög miljöskyddsnivå. Projekten i fråga kan anses ha en nyckelroll i genomförandet av den gröna och den digitala omställningen.

Den föreslagna regleringen är förenlig med de grundläggande miljö rättigheterna och bidrar för egen del till att de genomförs.

Skydd för privatlivet

Grundlagsutskottet har i regel bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och lämna ut uppgifter trots sekretessbestämmelserna i förhållande till skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. i grundlagen och då noterat bland annat vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan enligt utskottet gälla "behövliga uppgifter" för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att "uppgifterna är nödvändiga" för ett visst syfte (se till exempel GrUU 10/2014 rd, GrUU 17/2016 rd).

I fråga om offentlig information har kontaktpunktmyndighetens rätt till uppgifter redan tryggats med stöd av offentlighetslagen. När det gäller sekretessbelagda uppgifter föreslås det i propositionen att kontaktpunktmyndigheten ska ha rätt att av de behöriga myndigheterna trots sekretessbestämmelserna (i offentlighetslagen eller i någon annan lag) få sådana uppgifter som är nödvändiga för att kunna fullgöra kontaktpunktmyndighetens uppdrag. Uppföljningen av tidsfrister kan förutsätta att man får tillgång till sekretessbelagda uppgifter exempelvis ur handlingar som innehåller uppgifter om en sådan privat företagshemlighet som avses i 24 § 1 mom. 20 punkten i offentlighetslagen.

Grundlagsutskottet anser att allmänna dataskyddsförordningens detaljerade bestämmelser, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, överlag utgör en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen. Korrekt tolkade och tillämpade motsvarar bestämmelserna i dataskyddsförordningen enligt utskottets uppfattning också den nivå på skyddet för personuppgifter som bestäms utifrån Europakonventionen. Således är det inte längre av konstitutionella skäl nödvändigt att det i speciallagstiftningen inom förordningens tillämpningsområde heltäckande och detaljerat föreskrivs om behandlingen av personuppgifter (GrUU 14/2018 rd).

Enligt artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen är behandlingen av personuppgifter laglig om den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Enligt artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen ska grunden för behandlingen i dessa fall regleras i enlighet med den nationella rätten eller unionsrätten. Den föreslagna bestämmelsen om kontaktpunktmyndighetens rätt att få uppgifter utesluter inte personuppgifter från rätten att få uppgifter, eftersom till exempel uppgifter om sökanden kan innehålla uppgifter om en fysisk persons namn och adress. Detta gäller i synnerhet när sökanden är en fysisk person. I bestämmelsen tillämpas således det nationella handlingsutrymme som grundar sig på den allmänna dataskyddsförordningen eftersom den omfattar särskilda bestämmelser om behandlingen av personuppgifter. Användningen av det nationella handlingsutrymme grundar sig på artikel 6.3 i dataskyddsförordningen, enligt vilken bestämmelserna i förordningen kan anpassas genom att det utfärdas särskilda bestämmelser om till exempel typen av uppgifter som ska behandlas, de registrerade, utlämnandet av personuppgifter och ändamålsbegränsningen i behandlingen. När behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen ska medlemsstatens nationella rätt uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Vid bedömningen av behovet av nationell lagstiftning om behandling av personuppgifter bör dessutom ett riskbaserat tillvägagångssätt tillämpas. Eftersom den nationella lagstiftningen förutsätter att det föreskrivs särskilt i lag om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter, är bestämmelsen i fråga nödvändig. Bestämmelsen begränsar rätten till information till de uppgifter som är nödvändiga för att kontaktpunktmyndigheten ska

kunna sköta sina uppgifter och kan därför anses vara proportionerlig ur dataskyddsförordningens perspektiv.

Grundlagsutskottet har ansett att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter. (GrUU 14/2018 rd). Det är inte nödvändigt att behandla känsliga personuppgifter för att sköta kontaktpunktmyndighetens uppgifter. Därför anses det inte nödvändigt med särskilda bestämmelser när det gäller skyddet för personuppgifter i den föreslagna lagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Eftersom förordningen om kritiska råmaterial innehåller bestämmelser som föreslås bli kompletterade genom lag, föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 a § i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken (898/2009), sådan den lyder i lag 1144/2022, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., och till lagen nya 2 b–2 e § som följer:

2 a §

Behandlingsordning för vissa tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen

Utöver i 1 mom. avsedda tillståndsansökningar ska regionförvaltningsverket ge företräde för ansökningar om miljötillstånd och ansökningar om tillstånd för vattenhushållningsprojekt som gäller ett sådant strategiskt råmaterialprojekt som avses i artikel 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020, nedan *förordningen om kritiska råmaterial*, i förhållande till andra anhängiga tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen.

2 b §

Kontaktpunkt för projekt för kritiska råmaterial

Regionförvaltningsverket i Norra Finland är den kontaktpunktmyndighet för projekt för kritiska råmaterial som avses i denna lag.

Kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial svarar för de uppgifter som enligt förordningen om kritiska råmaterial ska skötas av den gemensamma kontaktpunkt som avses i artikel 9.1 i den förordningen.

2 c §

Uppföljning av tidsfrister för strategiska projekt

Kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial ska följa de tidsfrister för tillståndsförvaranden för strategiska projekt som anges i artikel 11 i förordningen om kritiska råmaterial.

Kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial kan förlänga de ovannämnda tidsfristerna under de förutsättningar som anges i artikel 11.4 i den förordningen. Den behöriga myndigheten ska för kontaktpunktmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial lägga fram sitt förslag till förlängning av tidsfristen för behandlingen av ett tillståndsärende som hör till den behöriga myndighetens behörighet samt ange motiveringar till förlängningen.

Den behöriga myndigheten ska underrätta kontaktpunktsmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial när en ansökan som blivit anhängig hos den behöriga myndigheten är fullständig, eller meddela kontaktpunktsmyndigheten till vilka delar en ansökan som blivit anhängig hos den behöriga myndigheten ska kompletteras.

Den behöriga myndigheten ska se till att den elektroniska kontaktpunkten har uppdaterade uppgifter om behandlingsfasen för ett tillståndsförfarande som avses i förordningen om kritiska råmaterial. Den behöriga myndigheten ska underrätta kontaktpunktsmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial om inledande av ett tillståndsärende och om delgivning till sökanden av ett beslut i ärendet, om sökanden inte sköter förfarandet i fråga via den elektroniska kontaktpunkten.

2 d §

Rätt för kontaktpunktsmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial att få uppgifter

Kontaktpunktsmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial har, när det gäller tillståndsärenden och andra administrativa förfaranden som handläggs eller har handlagts av en behörig myndighet, trots sekretessbestämmelserna rätt att av den behöriga myndigheten få sådana uppgifter om sökanden, projektet och behandlingssituationen i ett ärende som är nödvändiga för skötseln av de uppgifter kontaktpunktsmyndigheten har enligt denna lag och förordningen om kritiska råmaterial.

2 e §

Inlämnande av handlingar som gäller strategiska projekt för kritiska råmaterial

Den som ansöker om erkännande av ett projekt som strategiskt projekt ska lämna in den ansökan och det beslut om erkännande som strategiskt projekt som avses i artikel 7 i förordningen om kritiska råmaterial för kännedom till kontaktpunktsmyndigheten för projekt för kritiska råmaterial.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 21 november 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Klimat- och miljöminister Kai Mykkänen